

Meridia

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLITICA • TRIBUNA DEL FRONT INTEL·LECTUAL ANTIFEIXISTA

Any I. - Núm. 8

Barcelona, 4 de març del 1938

Preu: 50 cèntims

LA GUERRA DE CATALUNYA MERIDIANS

Per XAVIER BENGUEREL

EDEN

Una breu nota informativa, apareguda en els diaris a conseqüència de la dimissió que Mr. Eden presentava a Chamberlain el dia 20 de febrer, podria haver suscitat un assaig interessantíssim sobre la posició inicialment adoptada pel predecessor de Lord Halifax i la que hauria pogut adoptar aquest gentleman que ha sabut captar en tantes ocasions l'atenció internacional. Què deia aquesta nota? Simplement que, en sortir el senyor Eden de la seva entrevista amb el Primer Ministre, un centenar de persones que es trobaven estacionades davant el Downing Street, l'aplaudiren. I res més.

Un centenar de persones és ben insuficient per a abrivar el coralge, i encara que aquest centenar aplaudís al vostre pas, val a dir que no és aquest un testimoni de simpatia prou ample per a desvetllar-vos ambicions de cabdill; però Mr. Eden sabia que Anglaterra — una autèntica i apassionada Anglaterra — caminava silenciosament al seu costat. Ell devia sentir la remorosa d'aquelles veus intimes més eloqüents que formacions escenogràfades i que ovacions més o menys morbooses; però Eden, qui sap si massa caut — és a dir, massa civilitzat —, devia tancar els ulls i refusar polidament una bandera que esperava la seva mà per a desplegar-se viril i alta damunt les migrades comoditats i els sòrdids egoïsmes.

Què hauria passat si Eden — en sortir de la Cambra dels Comuns, on justificava passivament la seva dimissió — hagués sortit per a parlar cor a cor amb el poble? Què hauria passat si la seva veu hagués pres veu a la consciència de la gent que l'ha seguit fins ara, amb una dosi d'esperança tal vegada superior a la que havia fet concebre la seva gestió diplomàtica durant la seva permanència al Foreign Office? Li ha mancat aquella ambició que cremava un Disraeli, o aquella febre de llibertat que exaltà, fins a morir-ne, un Lord Byron? Si un imagina Mr. Eden dalt d'una tribuna pública, no com un sans culotte, però potser no captenint-se tan agudament del séc impecable dels seus pantalons, del to de la seva corbata, de la geometria del seu bigoti o del casisme d'una pàgina de «A la recherche du temps perdu», sent que el món es detura un instant violentament atent. Swan i Odette, Rembrandt i Cézanne, es queden per a nodrir tot just la passió d'un lleure; la boira vela d'objectes japonesos i laques xineses, perquè Mr. Eden ha retrobat el seu temps. Es allà, al mig de la plaça pública, gravant la seva imatge en un dels aiguaforts més punyents de la història, un pensament escabellat i ronc, amb la bufanda de seda i els guants crèmè abandonats damunt la taula, negligint el fang que entela les seves sabates de xarol; té un gest mig d'allucinat i els ulls encesos. Mr. Eden s'ha convertit en un cabdill i es contagia de la follia de la Veritat. La proclama aferrissadament, embriagant-se de la seva actitud viril i honesta. Crida la raó dels pobles, dels homes, de la llibertat i de la vida. Cansat i decebut, abandona els salons i els palaus, descobreix la guineu de la diplomàcia i la villesa dels tractats, lleva la careta als autèntics farsants i es dona tres cops al pit, en veure que la gent l'escolla com sempre, però el comprèn per primera vegada. Abans

(Segueix a la tercera pàgina)

Per PERE MAS I PARERA

En un assaig, aparegut l'any 1933 sota el títol «El litoral català en un conflicte mediterrani», Nicolau Maria Rubió estudiava les repercussions que un eventual conflicte armat a la Mediterrània podria tenir a la nostra terra. Al cap de tres anys només, Catalunya començà a viure una guerra en la qual juguen un paper importantíssim «les comunicacions galloafricanes a través de la Península Ibèrica», que Rubió assenyalava com a mòbil del que ell anomenava «escomesa dels Escipions», o sigui la invasió italiana.

No hi ha, certament, un paral·lisme entre la guerra d'ara i la segona guerra púnica — al·ludida en l'opuscle de Rubió —, quant a la posició ideològica i sentimental de Catalunya; però, en canvi, si que n'hi ha amb la Guerra de Successió, que, als inicis del segle divuitè, commogué el nostre país.

La guerra que, estimulada per la rapacitat imperialista d'Itàlia i d'Alemanya, actualment destroça els pobles hispànics, té causes molt complexes: a l'abast de tothom, les unes; dissimulades per la mateixa escenografia dels esdeveniments, les altres. La seva causa fonamental és, evidentment, la lluita secular de l'assimilisme espanyol, absolutista i reaccionari, contra el que Madariaga anomena «el moviment d'avanc del progrés civil».

Als pobles d'Espanya s'ha batut i debatut anys i anys per una fórmula de convivència, fins ara inassolida. Les pugnes del segle passat per una Constitució estable, desembocaren en una situació híbrida, que, lluny de resoldre, ha mantingut en estat latent les dues grans tendències tradicionals espanyoles, els dos grans fronts: l'absolutista i el del progrés civil. Aquests dos fronts són els que van topant, qui sap si per darrera vegada, el 19 de juliol del 1936. Per tant, la guerra actual és de tendència.

La Guerra de Successió, que va ésser originada, com tots sabem, per a dirimir les pretensions de l'arxiduc Carles d'Àustria i del duc Felip d'Anjou al tron d'Espanya, en realitat era també una guerra de tendència. Voltaire, en referir-s'hi, comenta: «Es ficament impossible que l'un o l'altre no tinguin culpa, i és absurd i bàrbar que les nacions morin perquè un d'aquests dos prínceps hagi raonat malament». Però, és que també en aquella guerra no es ventilava tan sols una qüestió dinàstica. Com observa Ferran Soldevila, en la seva *Història de Catalunya*, «la dinastia austriaca representava l'imperialisme descentralitzat; la dinastia borbònica, l'absolutisme i la centralització portats a llurs darreres conseqüències». Altrament, l'entronització del Duc d'Anjou significava l'anèxio d'Espanya a França, mentre que la de l'Arxiduc d'Àustria constituïa una garantia per a l'equilibri europeu d'aleshores.

Catalunya havia salvat de la Guerra de Separació les seves institucions polítiques, per bé que sostingudes, com diu Prat de la Riba, per la inèrcia. L'autor de *La Nacionalitat Catalana* descriu l'ambient polític de l'època així: «Les idees i els sentiments que llavors governaven el món, encaminaven els homes a les grans unitats mecàniques de formació violenta: clasicisme, regalisme, centralització eren els ideals nous d'aquelles generacions. Tot el poder, tota la raó d'ésser i de viure dels pobles, estava en els reis, que concentraven i absorbien, en la persona d'ells, l'Estat, i la nació, i la pàtria. Els reis eren els senyors dels súbdits, i, com a propietaris del territori nacional, llur voluntat, llei suprema del país. El rei ho era tot en la vida nacional; els pobles i llurs necessitats, interessos i afeccions, no eren res. Tota la força era del rei i venia del rei: el consell de la cambra del rei, governava la nació; la ciutat on el rei bastia el seu palau, esdevenia la capital de la nació; la llengua que el rei parlava, la llei civil que el rei seguia, els costums locals en els quals el rei participava o intervenia, eren la llengua, i els drets, i els costums per excel·lència, les for-

mes típiques de llenguatge, de vida jurídica, de vida social. Allò que no s'hi acomodava o se'n distingia era excepció, particularitat, privilegi, que es tolerava, però que, a la curta o a la llarga, havia de desaparèixer».

Catalunya, per bé que vivia un període de decadència nacional, depau-

quells catalans, o d'una part d'ells, era, no el litigi dinàstic, ans la conservació de les llibertats de Catalunya». Haurien acceptat, ben segur, a mans besades, la solució, proposada per Carles a la reina Anna, de constituir Catalunya en República lliure, sota la garantia i la protecció de tots els aliats, especialment d'Anglaterra; però no s'entesta a fer una política catalana.

I, davant de l'amenaça del triomf de l'absolutisme assimilista — un rei i una llei —, s'ajunta amb València, i Aragó, i Mallorca, per defensar amb les armes, fins a les darreres conseqüències, les llibertats polítiques de què gaudeixen. Així els braus dirigents de la Catalunya setcentista poden afirmar, a la tarda de l'11 de setembre del 1714, en l'apelaació suprema al poble de Barcelona, que llavors hi residia la llibertat de tot el Principat i de tot Espanya, i comminar tothom a seguir l'e x e m p l e d'aquells que v a n sacrificar aquell dia, de nom immortal, l l u r sang i llur vida per llur rei, per llur honor, per la Pàtria i per la

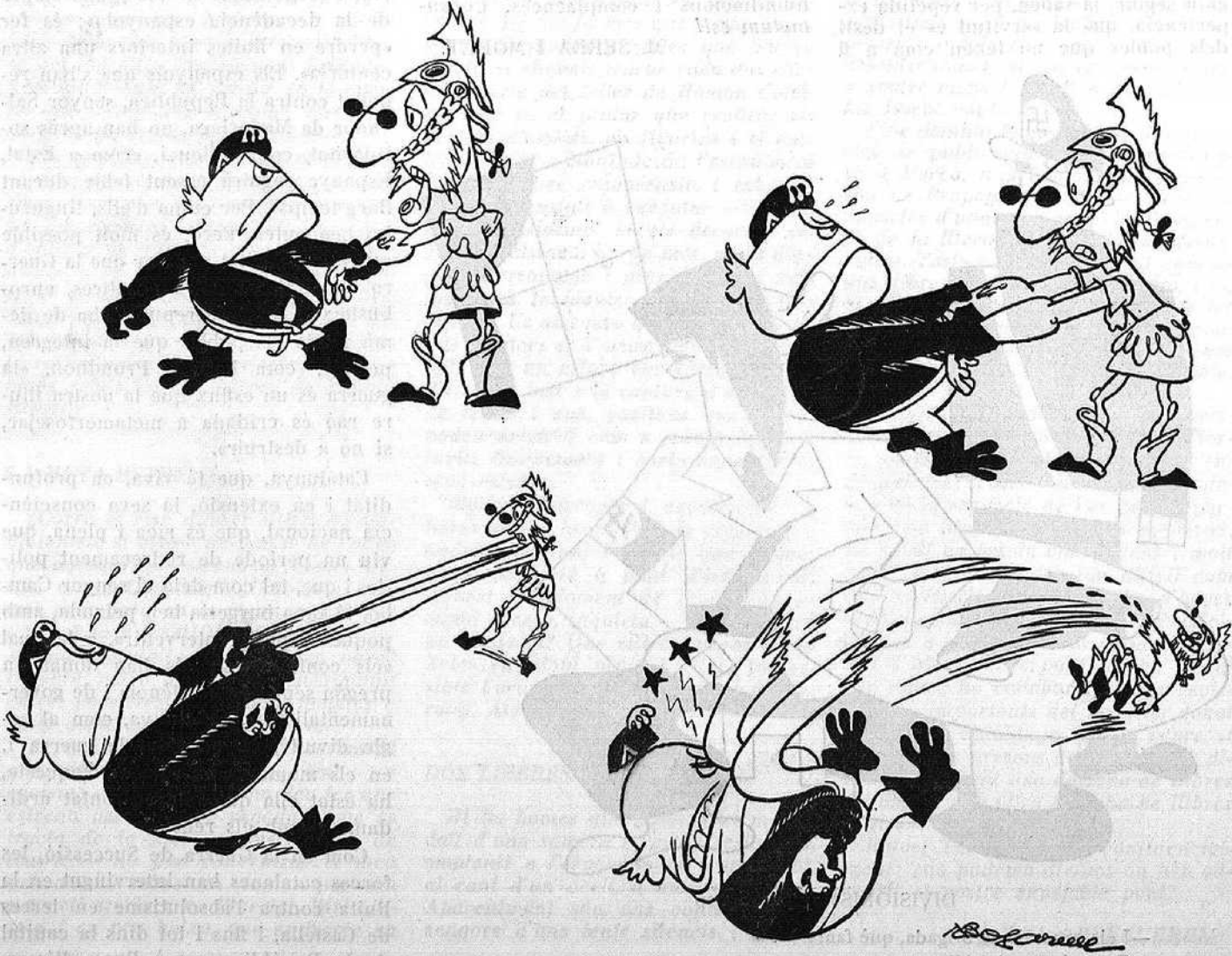
llibertat de tot Espanya. Aquesta manera de fer i de parlar ha estat conceptualment més tard com un símptoma de la desnacionalització — és a dir, de la poca consciència nacional d'aquells catalans gloriosos —; però el coneixement exacte de llur actuació, ens obliga a fer-los justícia i a inscriure llur nom gloriós entre el dels nostres patriotes exemplars.

La posició ideològica i sentimental

EL DUC D'ANJOU, FELIP V (1683-1746), PRIMER REI D'ESPAÑA DE LA FAMILIA DELS BORBONS

perada, gairebé sense comerç, amb una vida política gens esponentosa, però que sentia una fèrvida adhesió a les seves institucions, va saber fer en aquells moments, com reconeix Madariaga, una política pròpia. Una política digna, afegirem nosaltres. Abandonada per Anglaterra, pel propi Arxiduc i per Portugal, va acceptar la guerra, perquè, tal com diu Rovira i Virgili, «la principal preocupació d'a-

LLLEGIU A LES PAGINES INTERIORS, ARTICLES DE:

M. Serra i Moret
Lluís Capdevila
J. Roura-Torrent
Manuel Valldeperes
Josep Sol
Ramon de P. Vayreda
Mercè Rodoreda
Manuel Cruells
Felip Barjau
Arturo Barea
Domènec Guansé
A. Fuster Valldeperes

AUSTRIA SOTMESA

Deiem en la nostra crònica de l'11 de febrer que hi havia algun poble de l'Europa central que estava en capella. També deiem en la del 18 que la seguretat d'un Estat depèn sovint de la latitud on es troba, però que depèn molt més de la seva constitució interna. I com que la història va tan de pressa, aquestes simples reflexions han estat consagrades pels fets a les poques hores d'haver-les formulades.

La totalització nazi d'Alemanya no tenia un propòsit purament espectacular. El dia 4 es dona el cop contra les altes jerarquies militars, inadaptades a les realitzacions violentes del programa integral. El dia 12, Hitler rep a Berchtesgaden el canceller d'Austria, Von Schusnigg, i li presenta l'ultimàtum. Els nous caps de l'Exèrcit nazi decoraven l'escena. Schusnigg, humiliat, estemordit, va donar el seu assentiment. El dia 16, Alemanya i Austria publicaven una nota idèntica sobre el resultat de l'entrevista: s'havia convingut la posta en marxa del conveni de l'11 de juliol del 1936 amb la immediata execució de les mesures que, amb una més íntima i fraterna cooperació dels dos països, permetran d'establir els lligams que corresponen als interessos i a la història comuna de la nació germànica.

Jors dos anys enrera, quan ell va decidir remilitaritzar la conca del Rin. Efectivament, l'estripada del Tractat de Versalles va produir un lleuger plany històric, compensat per una secreta admiració i per un visible calfred de terror.

El vassallatge d'Austria és obra consumada. Això no és pas l'Anschluss, diuen els optimistes i els prudents. Això és l'Anschluss, diem nosaltres. Ja veurem amb quina celeritat s'aniran cobrint les ulteriors etapes. L'article 80 del Tractat de Versalles i el 88 del Tractat de Saint-Germain estableixen que Austria conservarà la seva independència mentre el Consell de la Societat de les Nacions ho consideri necessari per a la conservació de l'equilibri europeu. Quan, en 1931 — Alemanya no era nazi encara — el vice-canciller Schober va signar amb el canceller alemany Curtius el protocol d'unió duanera, el Consell de la Societat de les Nacions va consultar el Tribunal de La Haya, i aquest va informar que la unió duanera era incompatible amb la independència. Avui parlen els fets, i la caiguda, ja prevista, d'Austria diu, amb suficient eloqüència, quin és el programa de l'eix Roma-Berlin i què poden esperar els Estats de la Petita Entesa,

Pensem, avui, un xic en la guerra. No és pas, aquesta, cosa fàcil ací, al front. Ací vivim la guerra, que ens lliga, que ens absorbeix, i això, viure-la, ens priva de pensar-hi. Viure-la és adoptar enfront d'ella — si és que hom pot estar enfront de la guerra i no en ella — una actitud dinàmica, dionisiaca. Pensar-hi seria limitar-se a una actitud estàtica, apol·línica.

Des de la reraguarda és més fàcil pensar en la guerra. A l'avantguarda no ens queda temps per a pensar-hi: la vivim. No obstant, malgrat el perill imminent i constant, malgrat la tensió nerviosa, malgrat les ordres i contraordres, el moviment de forces, els serveis d'informació i les operacions, cal cercar uns moments per a pensar en la guerra, en el com i el perquè de la guerra.

Ens trobem davant tres factors: els rebels, els soldats estrangers, que són tot el contrari de voluntaris i lluites per ordre i a benefici d'Itàlia i d'Alemanya — Portugal, el cirabotes, no compta — i la política de no intervenció. Tres factor i un sol resultat: la guerra més salvatge, més innoble, més immisericorde.

Els revoltats, després de l'assalt trágic que va del 7 d'octubre del 1934 al 14 de febrer del 1936 — persecucions, empresonaments, aplicació del turment, assassinats en massa —, inicien, el 19 de juliol, la seva revolta contra el Govern de Front Popular, que legalment s'havia donat el poble. Pretext? Molt fàcil: reposar l'ordre — que sols ells pertorbaven — i anihilar el fantàstic perill d'una fantàstica bolxevització de les terres d'Ibèria dirigida, és clar, des de la U. R. S. S. Res no podia trobar-se més infantil, vol, més ingenu, més incongruent, menys lògic, que aquest pretext. En realitat, la sublevació estava preparada des del 1934: a Roma, entre Antonio Goicoechea, l'ex-comte de Rodeno, Marc — el sinistre contrabandista que la República no sabé eliminar — i Mussolini, que estava d'acord amb Hitler.

Un altre dels factors és la invasió estrangera en una guerra que els sublevats iniciaven com a civil i que uns i altres — ells i els seus col·laboradors estrangers — han convertit en

incivil: ni Franco, ni Queipo, ni Mussolini, ni Hitler, ni el cardenal Gomà, ni el bisbe Polanco, poden parlar de civilitat.

Fixeu-vos bé, com, des que Itàlia i Alemanya — Portugal no compta i hauria comptat menys si Anglaterra hagués volgut — accepten la proposició francobritànica, es succeïxen vertiginosament les infraccions dutes a terme pels estats feixistes en terra espanyola. El 29 d'agost del 1936, el Govern italià, d'acord amb l'alemany, decideix prohibir l'exportació, directa o indirecta, de material de guerra. I, efectivament, dos dies després desembarquen a Vigo vint avions italians, i, uns quants dies després, els destacaments italians, comandats pel comte Rossi, envaeixen Mallorca. Més tard, ja entrat el setembre, dos mil soldats italians ixen de Verona camí d'Espanya. El 10 d'octubre l'ambaixada d'Itàlia a Londres declara en el Comitè de No Intervenció que el seu país "seguirà fidel a la política de neutralitat" i el 29 del mateix mes insisteix que "Itàlia respecta escrupolosament els seus compromisos". El mateix dia, divuit batallons són mobilitzats a Torí; hom fa importants concentracions a Spezzia i a Milà, que, poc després, són trameses a Espanya per a participar en l'atac a Madrid. Nou dies abans, trenta avions partiren de l'aeroport de Sarzanna envers la península. El 8 de gener del 1937, Itàlia i Alemanya accepten la prohibició de la tramesa de voluntaris (!) a Espanya, i Itàlia exigeix que la no intervenció sigui "integral i totalitària". La conseqüència d'això és, que el dia 17 arriben a Cádiz quatre mil italians, i el 28 se'ls reuneix el general Caracciola, cap de les divisions d'Udine. El 7 de febrer, també a Cádiz, desembarquen setze mil italians més, per a prendre part en l'atac a Màlaga. El primer d'abril, Alfieri, ministre italià de Propaganda, digué en declaració oficial: "Es absolutament fals que Itàlia es disposi a trametre nous voluntaris a Espanya". I en dir això es delatava, car el fet que hom parlés de nous voluntaris, significava que n'hi havia de vells. I afegia cinicament: "Les mesures adoptades pel Comitè de Londres han estat i seran respectades pel Govern italià". I quatre dies després arribaven altres cinc mil italians que eren enviats al país base.

Mentrestant, el Comitè de No Intervenció, per obra i gràcia dels Governos angles i frances, seguia tolerant la invasió i la devastació d'un país amb el Govern del qual l'unió tractats que no han estat respectats. El Comitè de No Intervenció quedarà en la història com un cas de vilesa, de covar-

dia i d'egoisme sense igual. El Comitè de No Intervenció és còmplice en els bombardeigs de ciutats obertes i en l'assassinat de dones i d'infants. El Comitè de No Intervenció s'ha fet rei, amb la seva política tèrbola, del crim de lesa humanitat.

Els bàrbars de Franco i Queipo de Llano rebien amb els braços oberts els bàrbars de Hitler i Mussolini. Itàlia, que fou una de les primeres nacions en signar tractats amb els Soviets, signa després el Pacte Anticomunista. Amb això, però, es posa a to amb els generals rebels, que, després de la destitució d'Alcalá Zamora, anaven a visitar oficialment Martínez Barrio per a dir-li que sempre serien fidels a la República. Ni a Espanya no ho han estat, car l'han malvenuda a italians i alemanys.

D'aquesta aliança d'Itàlia i Alemanya — Portugal, és local, no compta — Itàlia, a la curta o a la llarga, no pot esperar-ne res de bo. Cal, només, consultar textos que els alemanys consideren gairebé sagrats.

Com exemple: "El fet de la Reforma constitueix un fenomen no únicament original, sinó francament hostil al Renaixement romà", opina Ferdinand Schmidt.

Goethe, el que "preferia la injustícia al desordre", afirma: "El primer deure del bàrbar és romandre fidel a la seva natura de bàrbar". Cal que els italians no oblidin aquestes paraules.

I com si això fos poc, afegia el poeta del *Faust*: "La labor històrica cabdal dels alemanys és enderrocar l'Imperi de Roma i ordenar un món nou".

Corroborant aquestes paraules, escrivia Hegel: "L'esperit germànic ha d'ésser l'esperit del món nou". I Llovalis: "L'alemany viurà i obtindrà la saviesa quan els seus germans, savis massa del moment, hauran decaïgut d'ençà de molt temps, i ell serà l'únic senyor de la casa".

Després, com conseqüència de tot això, aquesta frase de Schlegel, que avui té una ironia sangniant: "L'alemany prepara una època superior de la cultura".

Aquesta època superior de la cultura es diu Lovaina, Reims, l'assassinat de Karl Liebknecht i Rosa Luxemburg, Hitler, l'homosexual Roehm, els autos de fe amb els llibres de Thomas Mann, Gueornica, la carretera d'Almeria, el bombardeig d'escoles i biblioteques, els infants metrallats. Indubtablement, es tracta d'una "època superior de la cultura".

L'aliança amb els feixismes italià i alemany, ha estat el fracàs de Franco. I l'eix Roma-Berlin, precipitarà la revolució a Itàlia contra Mussolini i l'hegemonia alemanya.

Lluís CAPDEVILA

Aquest número ha passat per la censura

Les mesures preses immediatament foren el reajustament del ministeri federal a base de la intervenció nazi. El candidat de Hitler, el doctor Seyss-Inquart, esdevé ministre de l'Interior i de Seguretat, lloc que Von Schusnigg s'havia reservat personalment fins a la data, com la cartera d'Afers Estrangers, que passa a mans del doctor Guido Schmidt. I el primer que ha fet Seyss-Inquart, abans de prendre possessió, ha estat anar a rebre ordres de Hitler, de qui, amb tota evidència, depèn. S'ha promulgat una amnistia general, i els nazis empresonats han sortit al carrer, encatit de flors per a rebre els assassins de Dollfuss, aquell cèlebre "dictador de butxaca" que va trobar la mort en el *putsch* del 25 de juliol de l'any 1934.

També han estat alliberats els supervivents d'aquell aixecament socialista del 12 de febrer del 1934, que va costar prop de dos mil morts, i la liquidació fulminant d'aquell partit exemplar que havia salvat Austria de l'esfondrament i havia convertit Viena en la ciutat model de l'Europa de postguerra. Dissoltes les sindicals obreres — àdhuc les cristianes, com a Itàlia i a Alemanya —, els magnífics obrers austríacs es veieren obligats a ingressar a l'organització feixista, des d'on, avui encara, han fet sentir llur veu viril en defensa de la independència d'Austria.

La Constitució del primer d'octubre de l'any 1920, una de les obres jurídiques més perfectes que s'han produït, fou revisada i deformada el 7 de desembre del 1929, i, finalment, abolida el 30 d'abril del 1934, després de l'aixecament socialista. Dels 150 diputats que formaven el Parlament, 72 eren socialistes i foren exclosos per poder donar aprovació a la nova Constitució i als 471 decrets de tipus dictatorial que s'havien dictat en els catorze mesos anteriors. El Partit Social Cristià justificava els seus excessos davant les potències occidentals dient que la independència d'Austria estava en perill, per la penetració nazi, d'una banda, i per la bolxevització, per l'altra. I la pràctica seguida tots aquests anys per la Gran Bretanya i França de no immiscir-se en els afers interiors dels petits Estats, sobretot quan perseguïen cruelment el Socialisme, ha anat donant el seu fruit. Austria ha basculat entre Alemanya i Itàlia, les quals, indubtablement, havien decidit el seu destí mesos ha, quan va establir-se el famós eix de Roma-Berlin.

Hom diu que el canceller Schusnigg va oferir resistència i que Hitler li va fer comprendre que estava completament lliurat a les seves mans, que res no podia esperar d'Itàlia i que, quant a les potències occidentals, no havia de fer més que recordar que les aparencies de perill, per part d'Alemanya, eren positivament ma-

particularment Txecoslovàquia, que, en l'ordre civil, en l'ordre moral i en l'ordre econòmic, és la que més té per perdre.

Possiblement, fóra afavorir amb excés les figures estrafolàries de Dollfuss i Schusnigg, si els consideréssim fidels servidors de la causa de la independència política d'Austria. Austria és germana per raça, per tradició i per voluntat. En tots els partits, àdhuc en el socialista, hi havia nombrosos partidaris de l'Anschluss, quan Alemanya era una República democràtica. Els que menys ho eren, aleshores, eren els del Partit Social Cristià. Els catòlics tenen motius de sobres per a detestar la integració d'Austria a l'Alemanya democràtica o nazi; però havien de saber que la independència d'Austria exigia el concurs dels obrers i que sense aquests estava perduda, com la d'Espanya i com la de tots els pobles. La història breu i tràgica del poble austríac és un curs de Socialisme, d'aquell Socialisme autòcton i universal que nosaltres coneixem i practiquem. I els que no el vulguin seguir, ja saben, per repetida experiència, que la servitud és el destí dels pobles que no tenen com a fi

primordial de l'existència llur la realització de la justícia social. Per això els obrers austríacs defensaven, quatre anys enrera, amb la seva sang, la independència de llur poble, com els minaires asturians, mesos després, defensaven amb la sang llur, la independència d'Espanya.

Schusnigg, tot escoltant, el dia 20, el llarg i barroer discurs de Hitler, degué empassar-se el fel amarg que contenien aquelles paraules de reconeixement del *führer* envers el Canciller austríac per haver-se sotmès a les seves imposicions. Potser va comprendre aquella veritat elemental nostra, en afirmar que la independència d'un poble depèn de la seva constitució interna. Aquells braus obrers austríacs que ell ha vexat i oprimat, seran, una vegada més, carn de canó, i no pas per a defensar llur sacratíssims ideals, ni tampoc per a defensar la ideologia social cristiana de Schusnigg i Dollfuss, corrompuda pels interessos de classe. I el soroll de ferrament guerrera de Roma i de Berlín li degué fer comprendre la seva soledat i la futilitat de les seves humiliacions i complaències. *Consumatum est!*

M. SERRA I MORET.

DIVISIONISME, per Guasp

—I els generals de brigada, què fan?
—Tots són de divisió!

LA GUERRA DE CATALUNYA

(ve de la primera pàgina)

litars facciosos i els polítics que s'hi han unit, han volgut fer del feixisme un gran ideal col·lectiu espanyol. Aquest ideal és, senyor Francesc Cambó, per si en dubtàveu, la prossecució d'una política assimilista, fracassada després de quatre segles d'actuació, i responsable de les grans etapes de la decadència espanyola; és fer «perdre en lluites interiors una altra centúria». Els espanyols que s'han rebel·lat contra la República, senyor Salvador de Madariaga, no han après solidaritat, com volieu i, com a Estat, Espanya seguirà éssent feble durant llarg temps. Per culpa d'ells, tingueu-ho ben entès. Però, és molt possible que la solidaritat popular que la Guerra ha establert entre nosaltres, enrobusteixi l'Espanya republicana de demà i tots els pobles que la integren, perquè, com ha dit Proudhon, «la guerra és un esfínx que la nostra llum raó és cridada a metamorfosejar, si no a destruir».

Catalunya, que té viva, en profunditat i en extensió, la seva consciència nacional, que és rica i plena, que viu un període de redreçament polític, i que, tal com deia el senyor Cambó, té «una burgesia ben peixada, amb poques ganes d'intervenir», a la qual «els conflictes socials han donat un pregon sentit de prudència i de governamentalisme», Catalunya, com al segle divuitè, ha acceptat la guerra i, en els moments més greus d'aquesta, ha estat ella qui s'ha enfrontat ardidament amb els rebels.

Com en la Guerra de Successió, les forces catalanes han intervingut en la lluita contra l'absolutisme en terres de Castella, i fins i tot dins la capital de la República; però lluny d'ésser,

com aleshores, un revulsiu per al poble castellà i per al poble madrileny, de contemplar els soldats catalans per aquelles terres, ha estat emoció el que els ha produït, perquè defensaven una mateixa causa, la causa de la Llibertat i d'Independència del país.

Con en la Guerra de Successió, Catalunya no fa una política separatista, sinó una política ben catalana, àdhuc a risc d'aparèixer a les generacions futures, com a poc catalanista, perquè els dirigents catalans d'ara, com els del Setcents, essent com fóra l'esclatid cert i forçosa, defensen alhora les llibertats de Catalunya i de tota Espanya.

Com en la Guerra de Successió, la nostra fe en la Pàtria i en els seus destins contrasta amb l'actitud d'aquells catalans *botiflers* que, dintre o fora de la nostra terra, han votat, com Nicolau de Sanjoan en la sessió del Braç Militar del 5 de juliol del 1713, per fer acte de submissió a l'absolutisme, actualitzant així el plany acusatori dels patriotes d'aleshores: «compatricis tenim que són els nostres majors enemics!»

La Guerra de Catalunya, la guerra que els catalans fem avui, és una guerra de defensa, i, segons Voltaire, la guerra defensiva «no és altra cosa que la resistència als lladres armats». La Guerra de Catalunya, avui com el 1700, és d'ampla solidaritat espanyola en defensa de la Llibertat.

Pere MAS I PARERA

Aquest número ha passat per la censura

EL DESVETLLAMENT DEL POBLE

Els pobles hispànics — que anys enllà havien tingut acusada personalitat — menaven darrerament una vida misèria. Les intrigues dinàstiques i les lluites estèrils del segle XIX, si bé per uns moments feren vibrar les multituds, acabaren per conduir-les a un veritable estat de submissió moral, que s'untà a llur dependència econòmica; els estaments opressors d'aquell temps — reialesa, noblesa, capitalis-

seus enemics i els que abans que tot volien conservar els privilegis. Per això, quan aquests poderosos s'adonaren que el poble, amb el sentiment de ciutadania despert, no estava disposat a deixar-se escapar de les mans l'obra aconseguida, es llançaren pel camí de la il·legalitat i cometeren el crim més terrible que es pugui registrar: encendre la guerra civil i facilitar a estrangers la invasió del país, en adonar-se de la puixança d'aquell poble que ells volien esclafar del tot, bo i arruïnant i destruint els territoris que no poden ésser dominats per ells.

Com un castell de cartes, llavors, s'esfondrà tot un sistema social. El capitalisme estava entre els insurrectes i els seus poders abusius quedaren desemparats; ell mateix alliberava el proletariat hispànic del jou econòmic. Calia refer el món que s'esmicolava, o, almenys, trontollava.

Hi hagueren, ben cert, equivocacions, provatures balderes, assaigs excessius i, encara, un esperit de venjança. Les castes dominants durant anys i anys havien tingut un especial interès a mantenir el poble en la més completa ignorància. Es sabut que el pas sobtat, imprevist, d'estar desproïgit de tot a posseir-ho tot, sol causar estralls; però no poden ésser-ne culpables sinó els que, per egoisme, han creat aquell ambient.

A les terres hispàniques, la Revolució ha donat al poble els destins estatals. Es governa segons la voluntat popular i tot el poble té el dret de fiscalitzar i de discutir l'actuació dels seus delegats al Govern; té entre les seves mans la vida del país hispànic. La política, la cultura, l'economia no són ja conduïdes pels privilegiats; pertanyen a la col·lectivitat. La tornada a la normalitat, l'experiència, la transformació que el temps determinarà, corregiran els errors i els vicis d'aquest estat de coses.

I a mesura que el desvetllament del poble ha anat accentuant-se, el retrobament ha estat millor. Avui, ja cada ciutadà és un home lliure — amb una llibertat més o menys perfeccionada —, i ha començat a trencar aquella cohibició moral que el feia un conformista de la pròpia sort. Avui, l'home hispànic, veu tot un món al seu davant, i vol abastar-lo i afanyar-se a donar els passos necessaris per a apropiars'hi.

J. ROURE-TORENT

24 D'ABRIL DEL 1931. LES ELECCIONS DONEN UN ESCLATANT TRIOMF ALS PARTITS D'ESQUERRA, ELS QUALS PROCLAMEN LA REPUBLICA, ENMIG DEL DESORDRE I DE L'ENTUSIASME POPULAR

me, clerecia — es captiveren d'em-mordassar el poble, per tal de poder fruir còmodament dels privilegis; conscients del fet que la manera millor d'eliminar els destorbs consistia en suprimir els anells, els poderosos tinguéren l'astúcia d'enfonsar el poble en la ignorància i d'anul·lar-li tota vida espiritual.

Així transcorregueren una colla d'anys.

De tots els pobles hispànics, potser només Catalunya havia sabut superar aquell marasma i adquirir una consciència, gràcies a haver-se desvetllat, a impuls d'uns quants homes, el sentiment de llibertat col·lectiva, la visió justa que Catalunya és una nacionalitat amb totes les característiques de tal, i que mai no podria prosperar, mentre romangués fusionada per la violència d'altres nacionalitats, mentre artificialment se la volgués unificar amb els restants pobles hispànics, tan diferents dels uns dels altres. El País Basc, també per raons nacionals, experimentà així mateix un deixondiment.

Fet i fet, però, es tractava d'un recobriment parcial: ni era tot el poble el que es desvetllava, ni el desvetllament tenia un abast global. Potser la meitat de la població era aliena a aquell sentiment. I, per altra banda, el catalanisme, com el basquisme, naixien de forma romàntica i ignoraven que al món existissin problemes socials i qüestions econòmiques determinants. El redreçament de la consciència nacional plasmava la primera matèria per a arribar a la vida lliure, però la majoria del poble continuava igualment sotmesa a l'esclavitud; d'una manera particular a Catalunya, els romàntics foren desplaçats pel capitalisme, el qual es bastí una plataforma política fonamentada en aquell noble sentiment.

Mentre a Espanya hi hagués monarquia, les coses no podrien canviar. Els esclats per a transformar aquella vida misèria, eren de seguida ofegats amb sang; el poble era dèbil, i la misèria, tot i ésser enorme en l'aspecte material, era molt major encara des del punt de vista moral.

La dictadura de Primo de Rivera tingué la virtut, de tant estúpida que era, de crear l'ambient propici a la transformació. Vingué de seguida, enmig de l'esplendor i l'eufòria, la República. Molts cregueren que Espanya havia aconseguit ja tot el que necessitava.

I la República no era sinó el primer pas. No significava altra cosa que un desvetllament polític; el poble passava de l'esclavitud a la ciutadania. Un pas important, en efecte. Però existiren ciutadans de distintes categories i adhuc es mantingueren els paries. La República volia dir alguna cosa, a condició de no considerar-la, ni per un sol moment, estàtica. El desvetllament del poble tot just començava i calia facilitar-li els mitjans per a prosseguir l'obra empresa; altrament, el poble sentia ja la necessitat de no deturar-se a mig camí.

La República, en els cinc primers anys de la seva existència, cometé errors, el major dels quals és d'haver permès que poguessin dominar-la els

PANORAMA DE LA SETMANA

L'EIX ROMA-BERLIN I L'ACTITUD ANGLES

El panorama polític internacional ofereix quatre fets característics destacats: el plebiscit romanès, el discurs de Schuschnigg, la reacció francesa i les negociacions angloitalianes; tots ells conflüents a un mateix punt de convergència: la reacció de les potències democràtiques enfront de les provocacions de l'eix Roma-Berlin.

El plebiscit romanès — quatre milions de vots a favor de la nova Constitució contra cinc mil — significa la feixització legalitzada de Romania. Quan, en un anterior comentari, afirmàvem que el poble romanès cauria en braços del feixisme si la reacció popular no es produïa a temps, teníem la convicció que el rei Carol cercava de donar estat legal a un compromís contret al marge de l'interès general del poble. El plebiscit suava celebrat confirma clarament el que deïem aleshores: Romania està entre el feixisme i la revolució. De moment, és el feixisme qui domina. Només la revolució pot salvar el poble romanès de la tragèdia que l'amenaça.

Un altre fet, que destaca entre la tasca de domini imperialista exercit per l'eix Roma-Berlin, és el de la submissió d'Àustria als desigs del Führer.

El discurs pronunciat pel Cancellier austriac, lluny d'ésser una afirmació de nacionalisme, és un reconeixement tàcit de la influència exercida per Hitler damunt de Schuschnigg. ¿Com és possible creure que un Cancellier manifesti públicament al seu poble la covardia que l'ha portat a posar-se al servei d'una potència veïna? Alemanya ha imposat a Àustria la seva política, la que es determina amb l'Anschluss, valent-se de l'amenaça i emparant-se en la força. I Schuschnigg ha hagut de transigir, prosseguint la política dilatorià que ha caracteritzat Europa en aquests darrers mesos i que, per a Àustria, és una política d'esperances.

La lògica més elemental indica que Hitler no pot renunciar — sense renunciar prèviament a la seva política essencial — a l'annexió d'Àustria. El moviment nacionalsocialista té tot el seu contingut en l'absorció d'Àustria, i, com a conseqüència, renunciar a l'annexió austriaca representaria renunciar a seguir la política nazi. ¿Pot creure algú, seriosament, que Hitler renunciï a portar a la pràctica la base del seu programa polític?

Quan el nazisme ocupà el Poder a Alemanya, no realitzava altra cosa que el pas que havia de facilitar l'hegemonia pangermànica a Europa. En realitat, doncs, el discurs del Cancellier austriac és una forma subterfugial emprada per a no confessar la tràgica

realitat, de la mateixa manera que les negociacions del Führer prenen el caràcter innegable d'un engany que es perpetra deliberadament a les potències democràtiques europees.

Davant d'aquesta provocació vergonyant, Anglaterra intensifica el seu pla de negociacions amb Itàlia, per tal de debilitar l'eix Roma-Berlin. Mr. Chamberlain sembla voler ignorar — no és possible que la realitat escapí a la seva visió conjunta del panorama polític internacional — que les relacions entre Hitler i Mussolini tenen lligams molt més fermes que els que es desprenen de la seva intervenció a Espanya, i que van més enllà d'una simple amistat platònica. El fet real és que, en el preludi d'aquestes negociacions, Mr. Chamberlain ja ha rebut la primera desconsideració. Ni Itàlia ni Alemanya — han dit els dictadors feixistes — no tenen gran interès en negociar amb Londres. ¿Què vol dir això? Simplement: que els Estats totalitaris ja han aconseguit donar temps al temps i que la «retirada» de voluntaris promesa solemnement abans de la dimissió de Mr. Eden, ha d'efectuar-se a base de determinades condicions.

L'«ara o mai» atribuït a Mussolini, ha estat una maniobra política per tal de forçar Anglaterra, i possiblement anava encaminat a debilitar les relacions anglofranceses. ¿Ho aconseguirà? Es de creure que França — que per boca de Delbos s'ha refermat en el seu criteri rectilini de sortir al pas de les provocacions feixistes — influirà poderosament en el criteri de Mr. Chamberlain i que, al marge de les negociacions angloitalianes, sorgirà la veritable política de força que ha de provocar la reacció definitiva de les democràcies del continent europeu.

Itàlia i Alemanya actuen estretament unides. Es una manifestació de miopia volguda, creure que ambdós dictadors estan disposats a fer acte de contricció, quan la covardia francobritànica els permet d'apoderar-se tranquil·lament d'Àustria i de Romania. Ni el Duce ni el Führer poden caure en l'orbesa de debilitar-se mútuament mentre no es produeixi una veritable reacció a Europa. L'actitud de França és, de moment, un presagi de reacció. El que cal, ara, és que Mr. Chamberlain s'adoni que la transigència davant de la provocació, és una falla substancial que cal corregir. Contra la traïdoria organitzada, contra la força bruta dels Estats totalitaris, ha d'actuar-se, potent, la veu de les democràcies: la veu i els actes!

Manuel VALLDEPERES

LECTURES

DOLOR DE LA GUERRA, per J. Gimeno-Navarro

El llibre que acaba de publicar Gimeno-Navarro — «Dolor de la Guerra» — és un recull dels diversos poemes que ha anat escrivint sota la inspiració dels moments tràgics que vivim. El seu to, però, és menor, d'intimitat. Són unes poesies, les seves, que sempre es llegeixen amb gust, gràcies a la musicalitat arrapadissa que tenen. Haig de confessar, però — amb tota la sinceritat que vull que caracteritzi sempre els meus escrits —, que no puc gustar igualment aquells poemes que demostren un garcia-lorquisme acudissim. Ens sembla que, per aquest cantó, s'equivoqui, el poeta. Perquè, de fet, res no hi ha de més oposat al geni del nostre idioma, que la manera poètica del gran cantor de l'ànima gitana. Això es pot apreciar molt bé en el poema que l'autor li dedica, i que encapçala el llibre. Si la imatgeria excessiva és la gran qualitat, i alhora el defecte, del poeta andalús, és únicament defecte en els seus imitadors. Jo, us seré franc, per més que faci, no em pug imaginar «una barca de vidre i uns rems d'estrelles i bronzes»...

En canvi, estimo el Gimeno-Navarro de «Elegia a l'amic caigut». I trobo bons versos com aquests:

«Oh, amic! Jo voldria una lírica robusta

per cantar-te amb vigoria;
una lírica més alta i més augusta
i no aquest accent íntim de la meua
[poesia.]

I trobo que el millor poema del llibre és «Dissabte de Carnaval», perquè en ell el poeta expressa, en uns moments en què no es podia dir sinó en poesia, un estat d'esperit que estava en l'ambient i que ningú no s'atrevia a fer conèixer. Gimeno-Navarro dona a aquest poema un felicitat patriòtica que me'l fa especialment simpàtic:

«Pensa en els fronts de combat,
el que s'hi juga la Pàtria.
Embolcalla't amb la veu
dels morts de la nostra raça.»

Cal saber molt de grat al poeta per haver expressat en els seus versos aquests estats d'esperit col·lectiu del nostre poble. Com és ara en les estrofes finals de l'«Exode», que clou el llibre:

«L'exode és una serp
amb color de fulla d'eura.
Impassible, Catalunya
té el tronc altiu de palmera.

i l'exode se li arrapa
tronc amunt, amunt, com l'eura.
Catalunya, esquena mansa:
¿qui diu que no fas la guerra?»

PERE DE PORTUGAL, REI DELS CATALANS, per Ernest Martínez Ferrando

Aquesta considerable memòria del conegut escriptor constitueix el volum vintè de les publicades per la Secció Històrica-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans. Per bé que sigui un treball estrictament històric, no deixa de tenir un viu interès per a un lector català qualsevol.

Es una cosa, objecte de meravellament continu, per als catalans d'ara, la resistència que oposen les nostres institucions nacionals, en plena Edat Mitjana, contra tot intent que signifiqui una minva en les seves atribucions. D'aquí que la supressió del Consell del Principat, i l'excessiva influència i favoritisme de què gaudien els portuguesos que voltaven al rei, originessin una tivantor vivíssima entre ell i els diputats. «Les coses anaven posant-se de tal forma — escriu Martínez Ferrando — que el Consell degué pensar que per a salvar el país calia adquirir l'autoritat perduda i prendre iniciatives pel seu compte». Els diputats entenen que el rei era «el duc de la guerra», el «cap de la cosa pública». Ells, però, eren els membres d'aquesta; per tant, devien actuar harmoniosament ambdues parts per portar com calia el govern del territori. «Los diputats del General e Consell, representants lo principat de Catalunya», creien que no sols era el monarca el que havia de vetllar pel bé del país, sinó el Consell també, representació mística de Catalunya. Per aquesta funció el rei havia de comptar amb els diputats com els diputats comptaven amb ell.

A mesura que el monarca s'anava debilitant, a causa de la seva malaltia, la Generalitat adquiria més vigor. Amb tot, aquell aguant fins a la mort. Per això, aquesta produïa una gran deslliurança entre els catalans. «Fermament que tot és per millor», escrivien els diputats, els quals jutjaren severament el rei «qui per causa de sa indisposició, e alias, no hi entenia com necessari era».

Martínez Ferrando traça una admirable semblança del monarca portuguès i fa patent, immediatament, l'absoluta incapacitat del Conestable per a regir un poble com Catalunya, més que més en les angixoses vicissituds, que a conseqüència de la guerra contra Joan II, assolaren aleshores la nostra terra. Ultra això, el fet de desconèixer la nostra idiosincràsia liberal, feia que sovint l'irritessin el que ell creia intrusions en el seu govern dels diputats. Cosa que segurament precipità el desenllaç de la malaltia que el minava ja quan vingué a Catalunya.

Josep SOL

M E R I D I A N S

(Ve de la pàgina primera)

que una pau vexada, acorralada com un gos famèlic, una guerra d'alliberació: l'acoblament de tots els sentiments ardits, la comunió sagrada de tots els homes de bona voluntat...

Però aquest ha estat el nostre somni i qui sap si el mateix somni d'Eden. Li ha faltat coratge? Decisió? Es refia de la seva astúcia? Es presta a secundar un joc d'interessos nacionals? Es retira, per tal d'esperar l'hora del definitiu rearmament britànic? S'ha esborronat en pensar en la guerra que devastaria el món? La boira nòrdica ha entelat la seva hora?

¿Es possible que Mr. Eden, amb la cartera sota el braç i una flor al traï, s'hagi reclòs a casa seva, arronçant-se amargament d'espalltes, assajant d'oblidar la tragèdia que ens enfonsa a tots, o bé ha trobat la compensació en el subtil panegíric que li feia The Times quan predeia que la seva labor trobaria en un futur molt pròxim la recompensa de veure's investit per mans reials amb el càrrec de Primer Ministre?

LA MEVA ESTRENA

«Corro el risc d'ésser titllat d'exhibicionista si assaïjo de parlar de l'obra que aquesta nit estreno al Teatre Català de la Comèdia? D'abusiu, perquè m'amparo en la meua secció per tal d'obligar MERIDIA a fer una propaganda gratuïta de la meua obra? Passaré, val a dir-ho, mig avergonyit entre possibles somriures mofetes o gests a l'inici de la indignació.

Però dec confessar-vos sincerament que, durant aquests dies, amb un egoisme desenfrenat — ho deu fer que estreno per primera vegada i que es tracta de la meua primera obra de teatre — no puc concentrar el meu pensament sobre un tema que em permeti escriure en llibertat. Diria, tímid i en veu baixa, que es tracta en

lloc de El casament de la Xela, de les meves noces i, encara, que m'he convertit en un nuvi impacient i atarantat.

Per a excusar el que a primer cop d'ull en dirieu la meua vanitat, voldria que imaginéssiu el que és, durant quinze dies consecutius, assistir als assaigs, viure absorbit per un escenari que no fa més que sonar i ressonar d'aquelles paraules que havien escrit en silenci; trucar cada dos dies a la porta del taller de Ramon Calsina, que és el pintor que realitza els vostres decorats, els figurins i el cartell; córrer a Montjuïc on l'escenògraf Batlle, fent-se comprensiu i esborradis, ha transigit a executar — i amb quin entusiasme! — els decorats del pintor Calsina... En un mot, viure dins cada personatge i dins cada un dels múltiples incidents que planteja una estrena. Us asseguro que comprendreu que l'autor, si s'acara amb el paper, pot, fent un esforç considerable, evadir-se tot just a la captura d'un parell de temes i que, puritans que fossin, poden exigir-li com a màxim, que us inviti simplement i cortiosament a la seva estrena.

Sigueu generosos i excuseu-me: a hores d'ara, la cortina ja comença a ondular damunt l'enigma que és una obra que està a punt d'estrenar-se. Aquest ondulant de la cortina — aqua encesa, inquietat — ¿pressagiarà un naufragi? Que «El casament de la Xela» em sigui propici i faci impossible l'acompliment d'aquest mal avarany. Així sigui.

DOS LLIBRES I UN AUTOR

Hi ha homes que passen pel món a dalt d'una somera mansa i resignada, amatents a l'esponjament d'un núvol, al cant d'un ocell, a una idea fixa... Aparentment són uns contemplatius, senyors d'uns lents silencis i d'unes

interminables introspeccions. Quan, finalment parlen, deslliuren paraules sàvies, madures, conceptes de tan profunds obscurs, però són poc loquaçs. Callen aviat, tornen a cloure els ulls i abandonen l'àgora en mig d'una expectació solemne i religiosa.

Hi ha homes que — sempre metafòricament, és clar — cavalquen un agilitat i els troben a totes les places i a tots els carrers. Treballen desenfrenadament, diuen que escriuen a quatre mans i que han descobert el moviment continu.

Tinc damunt la meua taula dos opuscles de publicació recent. Rafael Tasis i Marca, n'és l'autor. El Comitè de Propaganda, l'editor. Són dos opuscles d'una gran ambició. Compendi de la literatura catalana moderna, l'altre. Tasis i Marca ha escrit aquests dos llibres en un espai brevíssim, i no és pas d'aquesta vertiginositat que les seves dues obres es ressentien: al contrari, hi ha reeixit — malgrat algunes comprensibles llacunes — notablement.

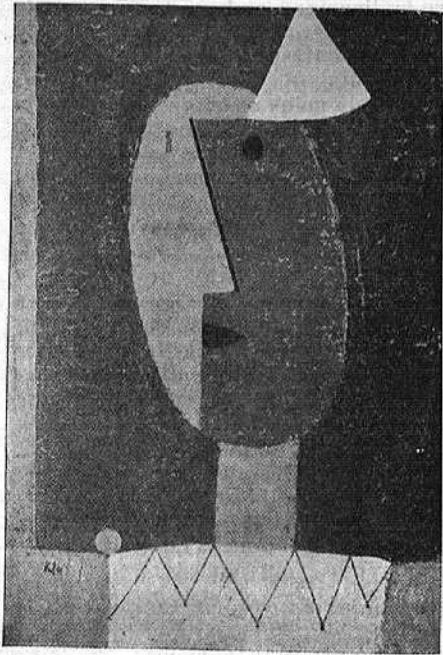
A hores d'ara, direu, el nostre crític ha de refer-se del seu tour de force en un racer isolat. No sabia enganyar-vos: Tasis i Marca, en l'endemà de la redacció de Les pedres parlen i La literatura catalana moderna, ha escrit un assaig molt extens i molt lúcida, sobre un autor tan difícil com Adlous Huxley; cada nit ha d'haver arribat a la impremta de La Publicitat per a redactar-hi, si calia, l'editorial i notes sobre política; ha parlat per ràdio, ha col·laborat en les revistes més importants del país, ha donat la volta a Catalunya, per a veure si sirgaven les presons de les quals és director, ha llegit una dotzena de llibres catalans i una altra dotzena de llibres anglesos...

Rafael Tasis i Marca, confidencialment: ¿no podrieu dir-nos on heu adquirit el vostre envejable pont?

Xavier BENGUEREL

UN EXPULSAT DE L'ALEMANYA HITLERIANA EXPOSA...

Hi ha, en aquest moment, a la Galeria Simon de París, una Exposició molt emocionant: primer, perquè agrupa les obres d'un expulsat de l'Alemanya hitleriana, i segon, perquè expressa la inquietud d'un home arribat a una edat en què cal apressar-se a concloure.

PAUL KLEE. EL CLOWN

Es tracta de Klee, del famós Klee, del qual es pot dir que, de Kandinski al nostre Miró, i de vegades a Borens, tota una escola de pintura — a la qual basta l'harmonia dels colors i el contrapunt gràfic — li deu l'essencial dels seus mitjans d'expressió.

Si Miró — segons diu un diari francès — sentint que un no pot, tota la vida, aventurar-se en un art de pura abstracció, torna a pintar quadres representatius; si Borens intenta immobilitzar en una pasta rica i profunda, que l'atzar acosta a la de Maria Blanchard, les seves natures mortes, ahir encara una mica flotants, Klee roman fidel a la seva fórmula hermètica.

Però, ja sigui pel nerviosisme de l'edat madura, o la influència de l'hora, l'exquisida cuina d'abans, que donava a les seves teles aquella patina inimitable, ha cedit el lloc a una tècnica més ràpida i tot just esbossada. Fins i tot els laberints que traçava la punta dels seus pinzells, es fragmenten i simplifiquen.

OLOT: LA SEVA ESCOLA I ELS SEUS ARTISTES

I. EL CENTENARI DE L'AVI BERGA

El fet que s'hagi escaigut, no fa pas gaire mesos; el centenari del naixement de l'Avi Berga, ens mou a iniciar aquesta sèrie d'articles sobre les activitats artístiques d'Olot, amb uns comentaris a propòsit de la personalitat d'aquest artista, bo i amaran-los, fins allà on ens sigui possible, de l'ambient que va envoltar-lo, alhora que assenyalant els fets més característics de la seva vida.

Es sabut que Josep Berga i Boix, nat al veïnat de La Pinya l'any 1837, va manifestar obertament la seva vocació artística després d'haver deixat els estudis que seguia al Seminari de Girona, anys de la seva vida que ell mateix ens ha descrit magníficament en les pàgines de la seva novel·la de costums rurals: «L'Estudiant de la Garrotxa». Ara bé, a fi de donar una visió més ajustada del que va ésser l'ambient artístic d'Olot durant els segles XIX i XX, distingirem tres períodes ben definits, dels quals es pot dir que l'Avi Berga en representa la etapa central.

El primer d'aquests períodes s'inicia, en plena influència neoclàssica, amb el nomenament de Joan Carles Panyó, avantatjat alumne de l'Escola de Llotja de Barcelona, com a director de l'Escola Menor de Belles Arts d'Olot, que, l'any 1783, fundava el bisbe de Girona, Tomàs de Lorenzale. L'obra d'aquest artista, avui dissortadament destruïda en gran part, marca una fita ben precisa dins del nostre Art del Segle Dinovè; però cal reconèixer que, fos per la mort prematura del seu fill o per l'agitació que a tota la nostra terra va portar la Guerra de la Independència, la seva influència com a pedagog va ésser molt limitada, essent el seu deixeble més sobresortint Narcís Pascual, després

Aquelles figures humanes, que desxifràvem en la confusió dels signes entrecruats, fan llur aparició sobtada, nues, a la llum del dia.

Cal confessar que el plaer que ens procurava la contemplació de la seva obra, no és tan intens.

Georges Rouault també redueix la quantitat dels seus arabescos i dels seus falsos trets; però ens ofereix, en compensació, una matèria més esmaltada, més generosa. Allò que les seves teles perden en puixança explosiva, ho guanyen en fermesa i equilibri.

Desitjariem que Klee, el precursor de l'Art abstracte, realitzés una evolució del mateix to.

mestre d'En Berga, casat amb la seva filla Maria, i l'obra del qual es reduïa a algunes pintures que conservaven a l'Església del Tura.

Mort Joan Carles Panyó, l'any 1840, és, com ja hem insinuat, dintre del segon dels esmentats períodes on es mou la figura de Josep Berga i Boix,

JOSEP BERGA

la vida del qual va lligada a les intenses lluites polítiques d'aquell segle, coronades per la guerra carlina del seu segon terç. Ha estat el mateix artista qui, en els seus articles «L'Art a Olot en el Segle XIX» (1), ens ha deixat una visió molt precisa del que varen ésser aquelles lluites, amb la particularitat que, pel que a la vida de l'Escola de Belles Arts es refereix, va ésser ell qui, amb l'ajut del meu pare (2), de bona memòria, va fer revivir aquesta Escola, tot i traient-la de la decadència a què l'havia portat el neoclacissisme esgotat i ple de prejudicis.

Es cert que, degut a les lluites al·ludides, li va caldre d'exiliar-se més d'una vegada i que, abans d'assolir la direcció de l'Escola, va haver de veure-la regida pel seu contrincant, Miquel Roger; però l'èxit assolit en l'Escola privada del Centre Artístic, va fer que, l'any 1877, li fos concedida la plaça sense cap mena de regateig.

Amb això, arribem a l'etapa final de la seva vida i a la qual puc referir-me amb major coneixement de causa, per anar intimament lligada amb els meus records d'infantesa.

Aquest període, relativament tranquil, de la vida de l'Avi Berga no deixà, però, d'ésser pròdig en conflictes locals, generalment produïts per la incúria de l'Ajuntament o dels particulars, incapaces de conservar els monuments i restes antics, o pels atemptats contra el tipisme, llavors molt en voga, i, sobretot, per la talla de determinades arboreds. D'entre aquests conflictes, un dels que va exasperar-lo més va ésser la venda, a un antiquari, de l'orgue de l'Església del Carme, i això, tant pel valor que ell pogués tenir, com pel fet que va impedir-li d'enllestir un quadre que tenia començat a l'interior de l'esmentada església.

Aquest fet ens permet d'afirmar que aquest aspecte de la seva pintura, per les tres o quatre mostres que ens en han restat, és d'una vàlua indiscutible; després, exclusivament dedicat al paisatge, el seu art va anant-se fent cada vegada més superficial, tot i que dintre d'aquest gènere va deixar quadres d'innegable interès.

El coneixement i interès manifestats per les coses d'Art, féu que el seu deixeble Miquel Blay proposés i aconseguís el seu nomenament com a membre de l'Acadèmia de Nobles Arts de Madrid, i que fos un dels iniciadors i principals propulsors de l'actual Museu d'Olot.

La vehemència del seu temperament i la seva verborrèa inextinguible feien que el seu taller es veiés sempre molt concorregut, sobretot perquè les seves exageracions en feien un home extraordinàriament pintoresc, fins a l'extrem que la seva por de veure's sorprès per la pluja, el tenia tan preocupat, que li feia plegar els estris de pintar als més llunyans senyals d'oratge, la qual cosa era humorísticament comentada pels seus deixebles i per la quixalla que l'acompanyàvem.

Va morir, a l'edat de 77 anys, el 8 d'octubre del 1914, i per a retre-li un homenatge, la «Sala Vayreda» va celebrar darrerament una interessant Exposició d'obres seves, que va veure's molt visitada.

Ramon de P. VAYREDA

(1) «Revista Olotina». (Juliol de l'any 1905).
(2) Referent a la vida de Joaquim Vayreda consulti's la monografia de Rafael Benet, editada per la Junta de Museus de Barcelona.

Carnet de les Arts

■ Més còpijs — vint pàgines —, més variat encara que el precedent, el número de febrer del diari dels «Peintres et Sculpteurs de la Maison de la Culture» (29, rue d'Anjou, París) és, decididament, un èxit. Al sumari: el text del telegrama de Picasso al Congrés dels Artistes americans, sobre la protecció de les obres d'art espanyoles; un excel·lent «Adieu a l'Exposition», de Jean Lurçat; un article de Jean Aujame sobre Goya; un quadern de reivindicacions dels artistes i artesans parats; un projecte de reforma de l'ensenyament artístic, etc., i, en fi, consells pràctics. (Els colors) molt útils. Les prometes del primer número, són generosament complertes.

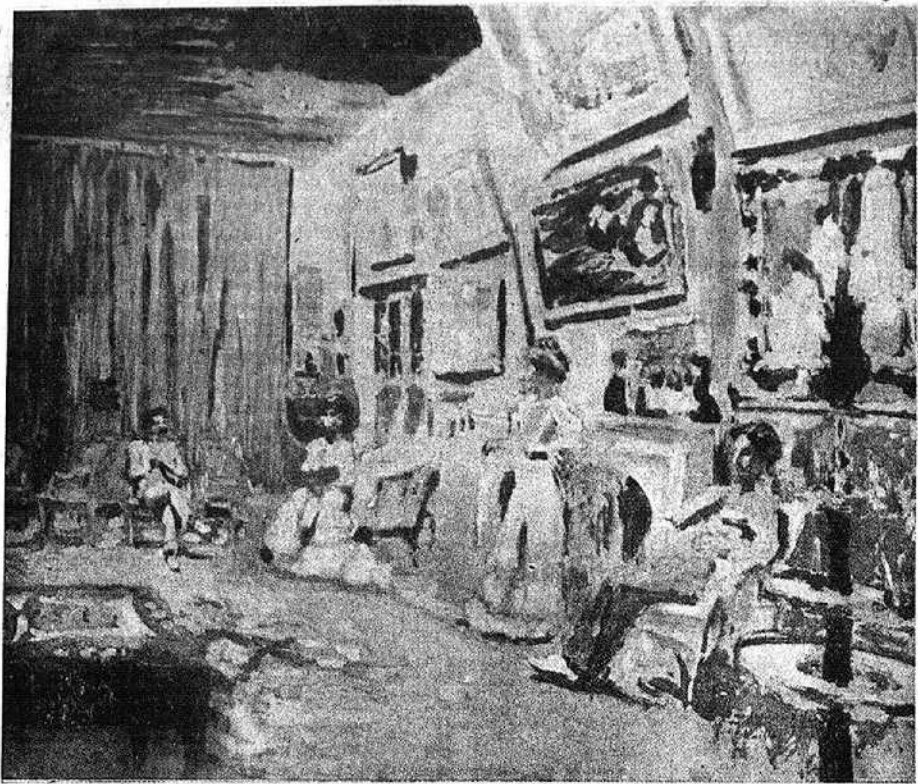
■ Jean Cassou, el famós escriptor, amic de l'Espanya antifascista, acaba d'ésser nomenat conservador adjunt del Museu del Luxemburg, de París. Ladoué, conservador adjunt d'aquest museu, esdevé conservador del Museu de Versailles.

Tot París parla de l'elecció d'Edouard Vuillard a l'Acadèmia de Belles Arts. L'entrada de Bonnard, de Matisse, de Maillol, a l'Institut seria, de llur part, una mala acció; posaria llur talent i llur independència al servei d'un organisme moribund, ridícul i menyspreat; seria l'acceptació de l'estat d'espirit encara intacte, en el nom del quals tots els homes de geni, de Delacroix a Cézanne, de Rodin a Van Gogh, foren injuriats, isolats i reduïts a la misèria. No es transforma l'Institut; es combat o s'ignora.

L'elecció de Vuillard no és més que un esdeveniment ben parisenc. Un de més. L'obra d'aquest pintor ja estava, fa anys, a punt per a ingressar a l'Acadèmia de les Belles Arts. Però que, a la fi, l'encisador Edouard Vuillard de la Revue Blanche consentís, en 1938, a portar l'espasa i a romandre seriós entre Maxence i Denys Puech, prova una absència de fàstic que era, fins ara, pròpia d'homes de menys qualitat.

Recordem que Vuillard, que en l'actualitat té 70 anys, tingué, del 1890 al 1914, una gran talent i que és el sol acadèmic que no sigui decorat. Solidari dels seus amics, Roussel, Bonnard i Vallotton, havia, en efecte, refusat, el 1912, de sol·licitar la Creu d'honor, poc abans de Ravel, Marquet i Albert André.

■ El mes d'abril tindrà lloc, a París, el IV Saló de la Pista i el Llenc, patrocinat pel diari Ce Soir, i les obres del qual — pintures, escultures, dibuixos, gravats, cartells i maquetes — han d'inspirar-se del teatre, music-hall, circ, cinema, dansa o música.

EDOUARD VUILLARD. INTERIOR

LLIBRES D'ART

Actualment, a casa nostra, la bibliografia artística, sempre palpitant d'interès per a l'aficionat, ha estat reduïda a la mínima expressió, per la guerra. En conseqüència, haurem de mirar a fora, on els llibres d'art s'editen amb l'abundància de consuetud, per tal d'informar de tant en tant els nostres lectors sobre les novetats estrangeres, preferentment sobre les que surtin a França, que és d'on rebem informacions amb més regularitat i d'on es poden fer venir llibres amb menys desavantatges, per ésser el país estranger més proper i un dels de canvi menys elevat.

MAURICE VLAMINCK: «LE VENTRE OUVERT» (Edition Corrèa).

Entre tantes «confessions» fabricades, afavorides, el llibre directe, sincer, de M. Vlamincq sorprèn agradablement. Aquestes memòries, honestament servides, valen més que artificials investigacions psicològiques.

Records dels anys durs, de la misèria, de la fam; records del violinista de cabaret; però, sobretot, records i meditacions amargues d'un ésser humà, sensible, generós davant els monstres: diners, maquinisme, guerra. Aquell que fou un dels grans fauves, dona simplement el secret del seu art:

«La vida... una il·lusió sempre renai-xent, però fugitiva... I és precisament aquesta aparença, sempre renovada, sempre inabastable, que m'escarras-sa».

MAURICE VLAMINCK. VORES DE L'EURE

sava a cópsar, a fixar damunt la tela amb verds, grocs, blaus, vermells. La pintura tenia un altre objecte que el de procurar-me el pa i la vianda: era la meua confidència; m'ajudava a acceptar els dies dolents...

Paisatges de suburbi; paisatges on les fàbriques i els ponts tenen una significació desesperada; paisatges fel·lços de Mantes, de Vertheuil; paisatges de la Tourillière, on el vent bufa els núvols «en un cel sense fi», constitueixen també records. «Vollia pintar tot això, expressant el sentiment alhora serè i trágic, fugitiu i etern, l'empremta del qual porten universalment aquestes coses».

LE CORBUSIER: «QUAND LES CATHEDRALES ÉTAIENT BLANCHES» (Plon).

Hi ha un Wells — un Wells de la realitat — en aquest home magnífic. Subtítol del seu llibre: «Viatge al país dels tímids». ¿Qui són aquests tímids? Els americans. Tímids — tot és relatiu! — perquè les audàcies de Le Corbusier van més enllà de llurs audàcies; perquè els gratacles follament empírics han semblat «massa petits» — sense paradoxa — al viatger que afirma: «La més gegantina empresa del món, els Estats Units, no té cap pla tècnic sa i cap certitud ètica».

Un món nou, quan les catedrals eren blanques... El nostre temps obre una nova Edat Mitjana; però les nostres catedrals no són encara bastides. I Le Corbusier no en té prou de somniar-les — aquestes arquitectures futures —: les pensa, poderosament altes, i els assegura «els materials fonamentals de l'urbanisme, portadors d'alegries essencials», que són: sol, espai i arbres. Defugint l'academisme, amb les seves rutines i coses mortes, disposat a reconstruir Nova York i París: un home que veu i preveu, un esperit autènticament creador. La qual cosa no existeix sense una ànima apassionada; enamorada de salut, de llum, d'alegria...

D'Amèrica, Le Corbusier ho ha mirat tot: les meravelles i les lletjors, els ponts, els slums, les aurores, els nits incandescents, les escoles, els museus, les carreteres, les estacions, els camps, els suburbis, Manhattan i Harlem, Xicago i Washington; el drama de les distàncies, l'espantós malgastar vital... I tot això, sabent estimar, sabent odiar, amb un odi i un amor igualment generosos i fecunds. Retrobareu, amb tota la seva fe combativa, l'estimulant poeta de la ciutat radiant, tot al llarg d'aquestes pàgines tumultuoses, riques d'imatges i d'idees, satíriques i líriques alternativament, i totes perfumades de futur.

PAUL COLIN: «MANET» (Llibreria Floury).

Paul Colin, polemista belga, és un excel·lent historiador d'art, i la seva

MANET. LA CAMBRERA

obra deu a la vehemència — que és el fons del seu temperament — un accent molt particular. Aquest crític té el mèrit, escàs avui dia, de no escriure més que sobre les èpoques d'art, que coneix perfectament, i que, de més a més, estima profundament. La seva història del «Romantisme en pintura», la seva «Peinture belge depuis 1830», diverses monografies (Bruegel, Jongkind, etc.) són obres de les quals es parla sovint.

El seu darrer llibre sobre Manet és de la mateixa vena. Hi trobem una fervorosa definició de l'enlluernadora tècnica i del prodigiós instint pictòric del mestre. I també un retrat molt acabat del burgès, i fins i tot, del petit burgès, que fou «ce jacobin de la

peinture», que somniava amb els èxits de Cabanel i de Bonnat, i comprenia tan malament Delacroix, Cézanne i Renoir. Fou, sobretot, un home de museu, i si, durant uns deu anys, esdevingué agent de sedició, fou per persuasió, sota la pressió d'influències sentimentals.

En resum, tot el contrari d'un heroi, remarca Paul Colin, que s'aconso-la — com tothom segurament — pensant que l'Olympia», «La serre», «Le Père Lathuile», entre altres obres mestres, basten per a fer la nostra felicitat.

¿Per què els mestres no serien simplement homes mitjans?

M. R.